

VELJESVIESTI

TURUN SOTAVETERAANIT RY:N JÄSENLEHTI

1/2015

Talvisodan päättymisen 75-muistopäivän kirkkojuhla 13.3.

Arvoisat veteraanit, puoliset ja lesket sekä tukijoukot ja muut Veljesviestin lukijat.

Minä toimin tällä hetkellä yhdistyksemme puheenjohtajuuden lisäksi myös Suomen sotaveteraaniliiton sosiaali- ja terveystalvetoimikunnan puheenjohtajana. Tässä työssä minua on yllättänyt se, kuinka vähän me oikeasti tiedämme, miten veteraanimme jaksavat ja millaisten tukipalvelujen avulla heidän jokapäiväistä elämäänsä ja toimintakykyään voitaisiin parhaiten auttaa. Myös Turussa meillä on tätä tietoa liian vähän.

Sotaveteraanien kuntoutukseen oli viime vuoden valtion budjetissa varattu koko maahan 34,6 miljoonaa euroa, josta 6,6 miljoonaa on tarkoitettu kotona asumista helpottaviin palveluihin veteraanien koteihin. Aikaisempina vuosina Turun kaupungin osuus näistä rahoista on saatu sentilleen käytettyä. Nyt on uhkana se, että kaikki rahat eivät kulu ja osa joudutaan palauttamaan Valtionkonttorille.

Vaikka veteraanien kunto edellyttää näitäkin määrärahoja suurempaa kuntoutustarvetta, näyttää olevan vaikeata saada Turussa luotua järjestelmää, jossa veteraanien palvelutarve ja kaupungin järjestämiskyky kohtaavat oikealla tavalla. Tästä näyttää Turussa jäävän osarahoista käyttämättä.

Näin siitä huolimatta, että tällä hetkellä Turussa vuosittain pääsee kuntoutukseen vain joka toinen veteraan-

ni, kun tarkoitus on saada kotona asumista tukevaa kuntoutusta kaikille joka vuosi. Sen lisäksi on välttämätöntä auttaa veteraaneja ja heidän puolisojaan kodeissa erilaisten tukipalvelujen avulla. Tähänkin on varattu valtion rahaa. Tarvitaan apua liikkumiseen kuljetuspalvelujen avulla. Ateriapalvelut niin kotiin tuotuna kuin palveluseleinä ulkona syömiseen ovat välttämättömiä riittävän ravinnonsaannin takia. Kaikki nämä ja paljon muutakin on mahdollista saada ja ne maksetaan valtion kuntoutusrahoista eikä siten rasiteta Turun kaupungin tiukkaa budjettia.

Tämän lehden ilmestyessä, me emme vielä tiedä, miten viime vuoden rahojen kanssa kävi. Toivotavasti vuoden lopun tehostettu informaatioisku ehti auttaa ja palautettavaa ei jää.

Turun kaupunki on Turun sotaveteraanit ry:n tärkein yhteistyökumppani. Me olemme yhdistyksenä valmiit ja halukkaat yhdessä kaupungin kanssa etsimään kaikki veteraanit, osallistumaan kaupungin tukena heidän toimintakykynsä arviointiin sekä välittämään heille tietoa tarjolla olevista, valtion varoista maksettavista kuntoutuksista ja palveluista. Tänä vuonna näitä rahoja on käytettävissä yli 900 000 euroa.

Minä edellytän, että Turussa sotiemme veteraanien supistuva joukko hoidetaan kunnolla. Se tapahtuu siten, että vanhuspalvelulain mukaisesti jokaiselle vanhukselle tehdään palvelutarpeen arviointi, sen mukainen palvelusuunnitelma ja se myös to-

teutetaan. Tämä onnistuu siten, että sotiemme veteraaneista tehdään piltottiryhmä, joita jokaista lähestytään kaupungin toimesta kotikäynnillä tai puhelimitse. Näin saadaan tästä tällä hetkellä noin tuhannen veteraanin joukon kunnosta oikea ja välitön tieto sekä sen pohjalta tehtävistä palvelusuunnitelmista kattava kokonaisuus heidän monipuoliseksi auttamiseksi. Tämä kaikki rahoitetaan valtion kuntoutukseen varatuilla rahoilla. Jos näin tehdään, olen varma, ettei vuoden päästä tarvitse palauttaa mitään, päinvastoin haetaan lisää rahaa.

Veteraanien tukityö yhdistyksenä jatkuu. Oikein hyvää ja valoisaa kesän odotusta.

Pekka Paatero, puheenjohtaja

Talvisodan päättymisen 75-muistopäivän kirkkojuhlassa esiintyivät Laivaston soittokunta sekä Turun Sotaveteraanilaulajat, johtajina musiikkikomentajakapteeni Timo Kotilainen ja Samuli Hakkarainen. Puhujana tuomiorovasti Heimo Rinne.

Sisällys

Puheenjohtajan palsta.....	2
Pekka Paatero edelleen puheenjohtajaksi	4
”Tärkeä etappi maan historiassa”	5
”Tämä poika on ollut pimeästi rintamalla”	8
”Paljon on aihetta lapsella kiittää”	10
Toiminnanjohtajan tuoilta	13
Paikallista sotahistoriaa ELÄMÄÄ SOTAVUOSIEN TURUSSA 1939-1945	14
Henkistä vireyttä	18
Tulevia tapahtumia.....	19
Muistojen iltapäivä	20
Henkireikä sodan keskellä	22
Muistoja menneiltä vuosilta	26

Pekka Paatero edelleen puheenjohtajaksi

Turun Sotaveteraanit ry:n vuosikokous pidettiin helmikuun 24. päivänä 2015 seurakuntayhtymän juhlasalissa. Kokoukseen osallistui 47 yhdistyksen jäsentä. Kokouksen puheenjohtajana toimi Pentti Kosonen ja sihteerinä Sirpa Aaramo.

Vuosikokous aloitettiin perinteiseen tapaan laulamalla yhteisesti Sillanpään marssilaulu, esilaulajana oli yhdistyksen kuoro Sotaveteraanilaulajat. Yhdistyksen puheenjohtaja Pekka Paatero avasi kokouksen toivottaen osanottajat tervetulleiksi. Kokous kunnioitti hetken hiljaisuudella 106 viimeiseen iltahuutoon kutsutun veteraanisisaren ja -veljen muistoa.

Kokousesitelmän aiheesta Suojeluskuntien lakkauttaminen piti dosentti Mikko Uola. Kokous hyväk-

syi hallituksen kertomuksen vuoden 2014 toiminnasta, vahvasti tilinpäätöksen ja myönsi hallitukselle tili- ja vastuuvapauden vuodelta 2014. Talousarvioehdotus ja toimintasuunnitelma vuodelle 2015 hyväksyttiin. Yhdistyksen varsinaisten jäsenten jäsenmaksu on edelleen 8,50 euroa vuodessa.

Yhdistyksen hallituksen puheenjohtajaksi valittiin yksimielisesti edelleen Pekka Paatero. Hallituksen puheenjohtaja toimii samalla myös yhdistyksen puheenjohtajana.

Erovuorossa olleet hallituksen jäsenet ja varajäsenet valittiin uudelleen. Hallituksessa jatkavat yhdistyksen puheenjohtajaksi valitun Pekka Paateron lisäksi edelleen jäsenenä Pentti Korhonen, Pirkko Kuorehjärvi, Matti J Paavola, Veikko Palatsi, Reijo

Rauhala ja Simo Suokivi ja varajäseninä Sirpa Aaramo. ja Kalevi Niemelä.

Tunnustuksena ja kiitoksena erittäin merkittävästä ja arvokkaasta työstä sotaveteraanien hyväksi jaettiin seuraavat huomionosoitukset:

Suomen Sotaveteraaniliiton kultainen ansiomerkki: Mikael Andersson, Aimo Forsell, Pertti Huttunen, Matti Härkönen, Matti J Paavola, Timo Peltola, Martti Salonen ja Matti Vuori.

Suomen Sotaveteraaniliiton hopeinen ansiomerkki: Seppo Järvinen, Risto Kapari, Ulla Lipsanen, Paula Montin, Reijo Mäkynen ja Heikki Rajaniemi.

Sirpa Aaramo

Turun Sotaveteraaniyhdistyksen vuosikokouksesitelmässä dosentti Mikko Uola keskittyi ratkaisuihin, joilla lakkautettiin suojeluskunta- ja lottajärjestöt.

”Tärkeä etappi maan historiassa”

”Maaliskuussa 2015 on kulunut 75 vuotta talvisodan päättymisestä. Viime syksynä puolestaan tuli kulu-neeksi 70 vuotta jatkosodan päät-täneestä välirauhansopimuksesta. Nämä kummatkin ovat tärkeitä etap-peja maamme historiassa. Keskityn tässä erääseen syksyn 1944 merkit-tävään tapahtumaan maamme kan-nalta, suojeluskuntien lakkauttami-seen, mikä vaikutti tavalla tai toisella useimpien veteraanien elämään.

Suomessa jouduttiin syksyl-lä 1944, reilut 70 vuotta sitten te-kemään merkittäviä yhteiskunnal-lisia järjestelyjä sen seurauksena, että Suomi irrottautui sodasta. Nämä järjestelyt eivät suinkaan tapahtu-neet Suomen itsensä toivomuksesta, vaan Suomelle saneltiin tiettyjä eh-toja, joita sen oli hävinneelle puolel-le epäonnekseen jäätyään täytettävä. Yksi keskeinen ehto oli, että Suo-men oli lakkautettava suojeluskunta- ja lottajärjestöt.

Suomen silloista kohtaloa tarkas-teltaessa on syytä muistaa, että sodat ovat maailmanhistoriassa olleet aina ryöstöretkiä. Onhan voittajien ta-pana ollut ryöstää tappiolle jääneil-tä ryöstösaalista mielensä mukaan. Suomen 1940-luvun alussa käymät kohtalokkaat sodat eivät olleet poik-keus tästä ikaiaikaisesta säännöstä. Silloin ei tosin ollut tapana puhua asioista oikeilla nimillä. Meiltä vie-tyä ryöstösaalistakin kutsuttiin sota-korvauksiksi ja alueluovutuksiksi.

Toinen maailmansota, jonka si-vurintamia Suomen talvisota ja jat-kosota olivat, oli kuitenkin muuta-kin kuin aineellisen ryöstösaaliin hamuamista. Se oli eräänlaista us-konsotaa tai ideologista sotaa, jos-sa ryöstösaalis ei riittänyt, vaan voi-tetut pyrittiin alistamaan voittajien ideologiseen muottiin. Tämä tosiasia näkyi konkreettisesti Suomelle syys-kuussa 1944 sanellussa välirauhan-sopimuksessa.

Sen 21. artiklassa määrättiin, että Suomen on heti hajotettava (suo-ra lainaus) ”kaikki sen alueella ole-vat hitleriläismieliset (fascismin-luontoiset) poliittiset, sotilaalliset ja sotilaallisuusluontoiset samoin-kuin muutkin järjestöt, jotka harjoittavat Yhdistyneille Kansakunnille ja eri-tyisesti Neuvostoliitolle vihamielis-tä propagandaa”. - Todettakoon, että Yhdistyneillä Kansakunnilla tarkoi-tettiin voittajavaltoja.

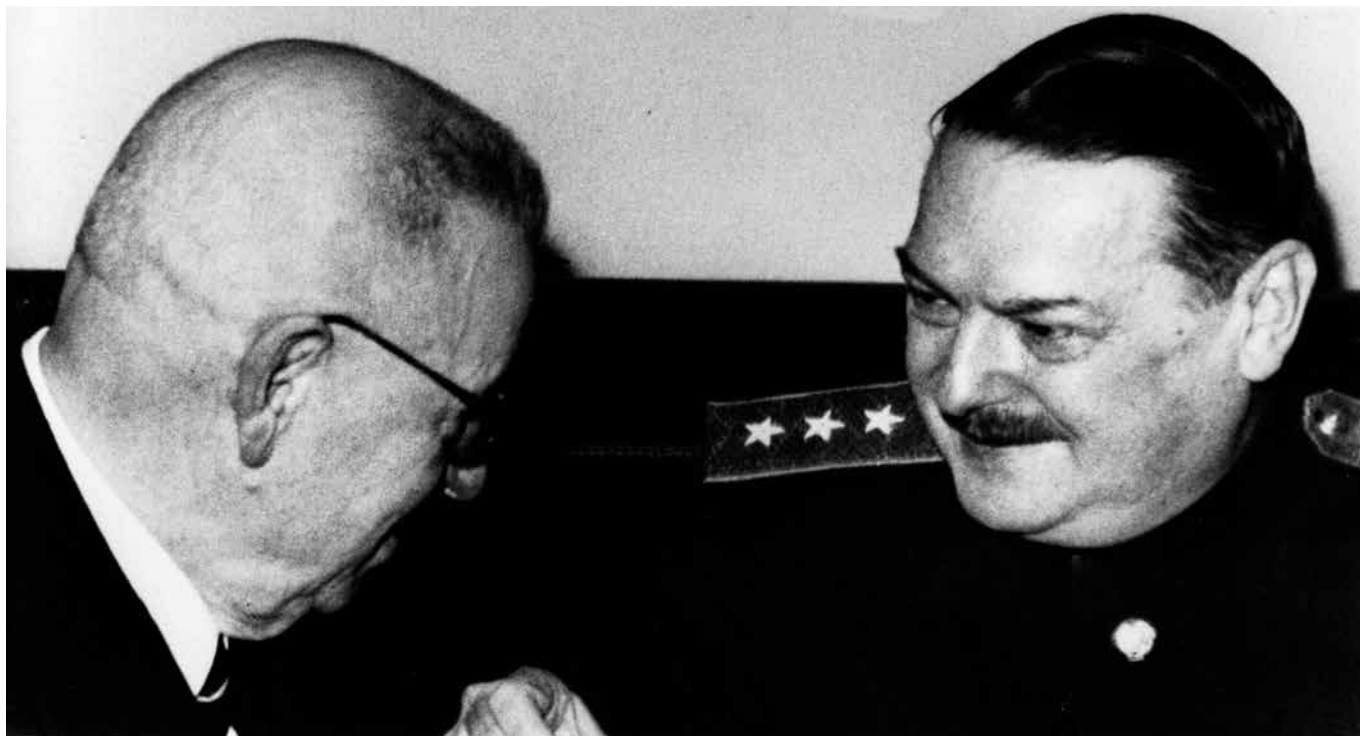
Monia suomalaisia epäilemättä hätkähdytti lokakuun lopussa 1944 esitetty tulkinta ja siihen liittynyt vaatimus. Suomeen tulleen valvon-takomission puheenjohtaja Andrei Zdanov lähetti 30. lokakuuta pre-sidentti-ylipääällikkö Mannerhei-mille kirjeen, jossa hän vaati, että suojeluskunnat kaikkine muodos-telmineen on lakkautettava 7. mar-raskuuta mennessä. Vaatimustaan Zdanov perusteli sillä, että suojelus-kunta oli (jälleen suora lainaus) ”hit-leriläis- (fascistis) tyyppinen soti-

laallinen ja poliittinen järjestö”.

Zdanovin tulkinta on suomalai-sittain ajatellen perin eriskummalli-nen. Suojeluskuntajärjestöhän ei ol-lut poliittinen järjestö, ei ainakaan Zdanovin tulkitsemassa hitleriläises-sä mielessä. Valvontakomission pu-heenjohtajan kirje onkin ymmärret-tävä neuvostovenäläisen poliittisen sanaston mukaisena ukaasina, jossa fasistisuus tarkoitti kaikkea kommu-nisminvastaista toimintaa. Suoma-lainen yhteiskunta oli Zdanovin ja hänen taustavoimiensa mielestä puh-distettava kaikesta vanhasta ja tuol-loisen terminologian mukaan taantu-muksellisesta aineksesta.

Suojeluskuntien keskeisimpä-nä tehtävänä oli alusta lähtien ollut maanpuolustuskyvyn- ja maanpuo-lustushengen kehittäminen maassa. Järjestön jäsenyys perustui vapaa-ehtoisuuteen, mikä olikin järjestön suuri voimavara. Yhteishengellä saa-vutettiin mittavia tuloksia siitä huo-limatta, että suojeluskuntatoimintaa jouduttiin organisoimaan varsin vä-häisillä aineellisilla voimavaroilla.

Suojeluskunnat olivat koko maail-mansotien välisen ajan ylläpitäneet Suomessa maanpuolustushenkeä, jolla suomalaisia oli opetettu puo-lustamaan maata käytännössä ainoa näkyvissä ollutta ulkoista uhkaa vas-taan. Se uhkan muodosti Neuvosto-liiton puna-armeija, ja uhka oli suo-jeluskunnissa tiedostettu. Tunnettu suojeluskuntamies, Kollaa kestää

Presidentti J. K. Paasikivi ja valvontakomission puheenjohtaja Andrei Zdanov.

le, jolla ei ollut puhevaltaa rauhasta päätettäessä.

Suojeluskuntajärjestö ”kaikkine muodostelmineen”, kuten Zdanov totesi, lakkautettiin eduskunnan säätämällä lailla niin, että suojeluskuntien toiminta päättyi viimeistään 6. marraskuuta 1944. Muiden muassa presidentti-ylipäällikkö ja suojeluskuntain kunniaylipäällikkö Mannerheimkin joutui ratkomaan asetakkinsa hihasta siinä neljännesvuosisadan olleen S-tunnuksen. Hänen epämieluisana velvollisuutenaan oli ollut presidenttinä nimikirjoituksellaan vahvistaa suojeluskuntien lakkautuslaki.

Kun suojeluskuntain lakkauttamisesta oli kulunut runsas viikko, hämästynyt valvontakomissio kääntyi 21. marraskuuta kirjeellä Suomen hallituksen puoleen ihmettelemällä, miksi ”naispuolista suojeluskuntaa” ei ollut lakkautettu. Komissio vaati, että sen fasistiseksi leimaama lottajärjestö lakkautetaan välittömästi.

Tuolloin Juho Kusti Paasikivi oli juuri tullut pääministeriksi, ja hän joutui ensimmäisenä tehtäväänään pääministerinä lakkauttamaan Lotta Svärd -järjestön 23. marraskuuta 1944. ”Ikävä asia, mutta minkäs sille voi”, kirjoitti Paasikivi tunnet-

tuun päiväkirjaansa. Valvontakomission uhkavaatimuksen edessä ei voinut olla myöntymättä.

Lakkauttamisia seurasi monivaiheinen suojeluskunta- ja lottajärjestöjen omaisuuden järjestelyprosessi sodanjälkeisinä vaaran vuosina. Kaikki suojeluskunta- ja lottatoiminta nuorisotoimintaa myöten oli päätynyt yhtäkkisesti. Niitä jäsenistölelutuksi tulleet järjestöjä, joissa oli opiskeltu maanpuolustusta, oli urheiltu ja leireilty, oli harrastettu musiikkia ja näytelmiä, loppui. Mitään ei ollut tarjota tilalle pitkiin aikoihin. Oli edessä armoton sodanjälkeinen jälleenrakennuksen aika sotakorvausvelvoitteineen ja itsesensuureineen ja muine aineellisine ja henkisine rajoitteineen.

Lakkautus koski moniin suomalaisiin. Suojeluskunnissa oli ollut lähes 200 000 jäsentä. Sotilaspoikien jäsenmäärä oli noin 70 000. Lottajärjestössä jäseniä oli ollut selvästi yli 200 000. Lottatyttöjä oli noin 50 000.

*

Suojeluskunta- ja lottatyön samoin kuin niiden nuorisojärjestöjenkin työ oli vuosikymmeniä lähes vaiettu aihe suomalaisessa yhteiskunnassa. Kysymys ei ollut siitä, että

niiden työtä ei olisi arvostettu. Arvostuksesta voidaan ottaa esimerkiksi Mannerheimin suojeluskuntajärjestön lakkauttamisen yhteydessä 70 vuotta sitten antama ylipäällikön päiväkäsky.

Siinä ylipäällikkö totesi suojeluskuntain syntyneen menneinä kohdalokkaina vuosina, ilman vierasta esikuvaa, ja ne olivat yli neljännesvuosisadan kuluessa suorittaneet vapaaehtoisen työnsä. Hän kiitti liikuttuneena entisiä suojeluskuntalaisia komentajasta nuorimpaan rivimieheen epäitsekkästä harrastuksesta ja uutterasta, menestyksellisestä työstä. Vastaavalla tavalla Mannerheim kiitti entisiä lottia vuoden 1944 lopussa antamassaan päiväkäskyssä. Ylipäällikkö kirjoitti: ”Ilolla ja ylpeydellä ajattelen Suomen lottia ja heidän osuuttaan sodassa - heidän uhrimieltään ja uupumatonta työtään eri aloilla, mikä on vapauttanut tuhansia miehiä tulilinjaille”.

Vaikenemisen ajan jälkeen asioista ruvettiin jälleen puhumaan vasta runsaat parikymmentä vuotta sitten Neuvostoliiton hajottua. Perustettiin useita lakkautettujen järjestöjen perintöä vaalivia järjestöjä. Nyt voitiin jo puhua asioista oikeilla nimillä.”

”Tämä poika on ollut pimeästi rintamalla”

Sotaanlähtö tuntui tärkeältä, joten kysyinkin veljeltäni vapaaehtoisuudesta. Eräänä päivänä hän ilmoitti, että selvä, tule Haminan asemalla. Ja niin minä lähdin, heinäkuussa 1941. Asemalla odottivat kapteeni ja lotta minua, suojeluskuntapukuun pukeutunutta nuorta miestä. Matkalla kohti Virojokea pysähdyimme lotan kotiin, jossa tarjottiin mansikkamaitoa. Majapaikassa oli velipoika toivotamassa tervetulleeksi. Seuraavana päivänä liityin haupitsipatteriin.

Sääksmäeltä Haminaan matkustanut Aappo Toivanen ei kiistä epäilyä veljen vaikutuksesta.

- Veli oli majuri, aktiivipalveluksessa. Ilmeisesti hänen esimerkkinsä innosti, huhtikuussa -42 täytin 18 vuotta.

Tänään sotamuistelussa toistuvat tutut nimet, Viipurinlahti, Inoo, Elisenvaara, Petroskoi, Seesjärvi.

- Kun joukkomme oli lähellä Äänislinnaa, ilmoitettiin, että nyt tulee Lagus. Siirryimme Karhumäen tasalle, Käppäselästä meidät heitettiin Seesjärvelle.
- Eräänä päivänä lähetti toi minulle kirjeen ja käskyn kutsuntoihin. Joten ei muuta kuin komentotodistus käteen ja kotiinpäin.
- Kutsunnoissa kersantti katseli papereita, pyysi majurin paikalle, jolle kertoi, että poika on ollut pimeästi rintamalla. Nyt varusmiespalvelukseen, ensin kymmeneksi päiväksi Vaasaan ja sieltä Hämeenlinnaan aliupseerikoulutukseen.

Valonmittausta

Pian AappoToivanen oli jo valonmittausryhmän johtajana Uhtualla, saksalaisten valvomalla alueella.

- Kun menimme, majoitus oli jo valmiiksi rakennettu. Minut, alikersantin, majoitettiin samaan

- Sotaan lähdin vapaaehtoisesti, mutta onhan myönnettävä, että joskus tuli ihmeteltyä miten tästä selviää, muistelee Aappo Toivanen.

huoneeseen joukkoa johtaneen aliluutnantin kanssa. Mutta ei hätää, hyvin me tulimme saksalaisten kanssa toimeen.

Uhtualla sotakokemuksia kertyi todellisesta eturintamassa: tykistön hälytysryhmä tarkkaili vihollista joukkojen edessä.

Keväällä 1943 Toivasen sota keskeytyi puoleksi vuodeksi; Niinisalon upseerikoulussa oppia kävi jakamassa tykistökenraali Nenonenkin, ylipäällikön vierailuun kuului katselmus.

Puoli vuotta Niinisalossa ja takaisin Uhtualle. Tällä kertaa tarkkailu saksalaisten lohkolla jäi lyhyeksi, sillä jo syksyllä -43 matka jatkui Kannakselle, Lempaalaan.

- Ensivaikutelmaa ei vaikea kuvailla innostavaksi. Korsussa olivat pojat pulassa, koska joka puolella hyppivät kirput. Sänkyjen jalkoihin valelitiin karkottimeksi paloöljyä.

Seiskan lohkolle

- Kohta jätimme Lempaalankin, ensin Rautuun, jossa ilmavoimilla oli kenttä. Sieltä joku keksi kaapin, jossa oli useita pulloja vodkaa. ”Ei kosketa niihin, mukavampi mennä kotiin”, opasti varovaisin.

Raudusta ryhmänjohtajana Vuosalmelle JR 7:n lohkolle.

Äyräpään harjun tuntumassa pääsi tulenjohtaja miehineen käyttämään valonmittausosaamistaan.

- Eteen työnnettyiltä miehiltä saatujen tietojen mukaan laskimme kohteet.
- Äyräpäästä siirryimme Vuoksea ylöspäin, lopulta paikalle, jossa lopetin tulenjohtajana sotimisen.
- Tulimme Simpeleeseen ja päädyimme kaveri kanssa parturiin. Siinä istuessamme lehteä lukeva kaveri kysyi, että ei kai tässä ole äitisi; veljeni oli aiemmin sano-

nut, että yritä päästä käymään kotona, äiti ei ole oikein kunnossa. Parturissa luin kuolinilmoituksen, joten yksikköön anomaan kotilomaa. En päässyt ajoissa käymään kotona, mutta hautajaisiin ehdin.

Kuurilasta Turkuun

- Siviilin aloitin Kuurilassa asemamiehenä. Tuleva vaimoni kertoi pian sodan jälkeen kyselleen kauppiaan rouvalta, että mistähän löytäisi matematiikkaa osaavan; opiskelua pitäisi jatkaa, mutta kun matematiikkaa on niin hankalaa. Kauppiaan rouva oli kysellyt pojilta ja lopulta neuvoi, että juttele Toivasen Aappon kanssa, hän on hyvä matematiikassa.

- Niin pidimmekin ensimmäisen yhteisen istunnon ja jatkoimme niitä Irman kanssa 63 vuoden ajan. Eräässä istunnossa hän innosti pyrkimään pois rautatieläisen epäsäännöllisistä työvuoroista. Turun opettajakorkeakoulu toivoi silloin oppilaikseen miehiä, hain Turkuun. Vuoden päästä huomasimme Kaarinan Ylikylän koulun etsivän opettajapariskuntaa.
- Vaimoni oli jo Valkeakoskella perustamassa puolueyhdistystä. Kaarinassa poliittinen työ jatkui, lopulta äänestäjät veivät Irman eduskuntaan. Valtuustoissa hän oli vuosien ajan. Pitkään myös sotaveteraaniyhdistyksen hallituksessa.

Nyt on näytettävä

Aappo Toivanen jätti koulun ja matkusti vapaaehtoisena rintamalla. Varsin lyhytsanaisesti hän tänään kertoo jatkosodan kokemuksistaan, yksi tapahtuma näyttää painuneen vahvasti mieleen.

- Äyräpään tuntumassa meillä oli tähystyspaikkana puinen torni. Eräs torniin määrätystä sanoi, ettei tuonne voi kukaan mennä. Ajattelin, että käskyt ovat käskyjä – nyt on pakko näyttää, ettei tehtäviä jätetä. Torni oli valonmittauspaikkamme, vihollisen ammuksia tuli koko ajan, mutta torniin vain juoksin.

Aappo Toivasen juhlapuvun mitalirivistössä ensimmäisenä Vapauden risti.

"Paljon on aihetta lapsella kiittää"

- Minulla on ollut hyvä, rikas elämä, sanoo turkulainen sotaveteraani Kai Kiilunen. Hän on ollut veteraanien hengellisessä työssä sekä Sotaveteraanikuorossa mukana vuodesta 1986. Huittislaisen opettajaperheen yhdeksästä lapsesta neljä poikaa oli mukana jatkosodassa, Kai taisteli Punnuksen, Pasurinkankaan, Äyräpään ja Vuosalmen lohkoilla. - Sotavaati veronsa, veljeksistä vanhin oli jo talvisodassakin. Kesällä -41 hän haavoittui tykistön kranaateista ja kuoli Jsp:llä elokuun ensimmäisenä.

Kai Kiilunen on koonnut muisteluja elonmatkansa varrelta: "Tien lapsia olemme matkaan syntyneitä". Huittisten Räikänmaan kansakoululta lähtenyt muistelija kuvaa Lauttakylän Yhteiskoulun vuosiaan, syksyjen ja keväitten 7 kilometrin edestakaisin polkupyöräilijän koulumatkoja. Suurempaan oppilaitokseen tutustuminen vei aikansa, mutta vähitellen kaikki alkoi sujua. Keväällä 1942 Kai Kiilunen sai päästötodistuksen.

- Sotavuodet jatkuivat ja elämä oli monella tavalla epävarmaa, kuvaillee Kai Kiilunen tuloaan Turkuun. - Syksyllä 1942 hakeuduin oppilaaksi Turun Suomalaiseen Yhteiskouluun sen kuudennelle luokalle. Niin alkoi jatko-opiskelu Turussa.

- Yhä nuorempia ikäluokkia kutsuttiin maata puolustamaan. Minun vuoroni tuli maaliskuussa 1943. Lukuvuosi siis jäi vajaaksi. Sain kuitenkin keväällä todistuksen kuudennelta luokalta, mutta keskenhän koulu ja opiskelu jäi, niin minulta kuin monilta muilta.

- Maaliskuussa -43 astuin armeijan riveihin 18-vuotiaana. Minut oli määrätty pioneerijoukkoihin Korialle. Tutustuimme raskaisiin ponttooneihin, joista rakennetaan siltoja vesien ylittämiseen. Ponttooneita junavaunuihin lastattaessa sain yhdestä aikamoisen tällin varpailleni. Sairastuvalla lääkäri väänsi isovarpaasta kynnen. Tarpeellinen toimenpide varmaankin. Vammasta sain

pari kolme päivää vup:tä, vapaata ulkopalveluksesta. Sisätiloja jynsättiin sitäkin enemmän.

- Alokkaita oli kutsuttu Korialle liikaa, joten joidenkin viikkojen jälkeen jouduin siirtymään Kouvolaan, Jalkaväkikeskus 5:een.

- Ei muuta kuin reppu selkään ja marssille. Kouvolaan alkoikin kova höykytys. Alokasajan jälkeen siirryin pitkälle kesään kestäneelle aliupseerikurssille. Kesällä -43 meidän ikäluokkamme pääsi kuukaudeksi maatalouslomalle. Hyvään tarpeeseen se tulikin, pääsin auttamaan kotiväkeä maatöissä, koska veljeni

olivat jo aiemmin lähteneet sotaan.

Kai Kiilunen syntyi 26.9.1924 Huittisten Räikänmaan kansakoululla opettajaperheen yhdeksänlapsisen perheen neljänneksi. Koulun yhteeseen kuului puoli hehtaaria peltoa, mutta Kiilusilla oli lisäksi viiden hehtaarin tila.

- Me lapset teimme ahkerasti työtä pelloilla, milloin oltiin heinän korjuussa, milloin elopellolla. Maataloustyö kyntöineen, kylvöinen ja puimisineen oli tullut tutuksi. Työväkeä tarvittiin, koska työkuntoiset miehet olivat rintamalla.

- Veteraanit toivovat hengellistä evästä matkalleen, sanoo rovasti Kai Kiilunen, useisiin lounaisen Suomen seurakuntiin työurallaan tutustunut sotaveteraani.

- *Kun jäin eläkkeelle ja muutimme Raumalta Turkuun, sanoivat, että hyvä kun ette sentään Poriin, mui-
telee Kai Kiilunen.*

Papulassa junaan

Maatalouslomalta Kai Kiilusen matka jatkui Kouvolassa poikkeamisen jälkeen Viipuriin.

- Meidät majoitettiin Papulan kasarmeille. Jotkut pojista olivat saaneet kurkkumätätartunnan ja minäkin jouduin sen uhriksi. Kun pöpö ei lähtenyt basillinkantajan kurkusta, minut passitettiin Sotilassairaalaan nielurisaleikkaukseen.

- Vuoden 1944 alkupuolella alkoi kuulua huhuja, että naapurin puolella aletaan keskittää uusia joukkoja ja materiaalia lähemmäksi rintamaa. Alkoi olla jännitystä ilmassa. Myös Papulassa ryhdyttiin hankkimaan lähtöä. Meidät lastattiin Viipurin asemalla junaan, monivaiheisen matkan jälkeen tulimme Valkjärven asemalle.

- Minut, korpraali, määrättiin JR 7:n II pataljoonan kuudenteen komppaniaan. Rykmentin komentajana oli ev. luutnantti Adolf Ehrnrooth, josta myöhemmin tuli Mannerheimristin ritari ja jalkaväenkenraali.

- Ehrnrooth oli pelkäämätön komentaja, joka johti rykmenttiään aina edestä. Hän haavoittui taistelussa vaikeasti, mutta kuin ihmeen kaupalla hän selvisi ja palasi takaisin. Turussa minulla on ollut kunnia usein tavata komentajani.

Raskasta veroa

- Taistelupaikoikseni on upseerin sotilaspassiin merkitty Punnus, Pasurinkangas, Salmenkaita, Valkjärvi, Äyräpää ja Vuosalmi. Kaksi jäl-

kimmäistä, Äyräpää ja Vuosalmi, olivat erittäin kovia ja vaikeita taistelupaikkoja. Vihollinen keskitti uudelleen ja uudelleen materiaalia ja joukkoja. Uudelleen ja uudelleen lyötiin joukot takaisin. Tappiot olivat suuria.

- Myös omat joukkomme kärsivät kovia tappioita. Hyökkäykset ja vastahyökkäykset varsinkin vaativat raskaat veronsa.

- Isänmaamme vapauden hinta oli todella kallis. Usein rintamalla koviin keskitysten aikana rukoilin, että rakas Jumala varjelisi minua, mutta hän näkee hyväksi ottaa pois, etten ainakaan jäisi haavoittuneena kovasti kärsimään. En haavoittunut, en ainakaan fyysisesti. Henkisiä vammoja saivat varmaan kaikki siellä olleet.

- Tulitauko astui voimaan lohkolamme Vuosalmella syyskuun neljäntenä. Muistan hyvin, että tein silloin vartiopalvelusta etulinjassa. Aselepo tuli kreivin aikaan, sillä ainakin meillä oli maa niin vesiperäistä, että juoksuhaudat ja poterot olivat jo puoliksi täyttyneet vedellä.

Lapin sotaan

- Samana yönä tuli rykmentin esikunnan lähetti kutsumaan komentajan luokse. Hän lähetti minut ja pari muuta poikaa Santahaminaan, jossa alkoi upseerikurssi 60. Lyhyt, mutta vaativa kurssi päättyi marraskuun lopussa. Kokelaan paperit ja litteran Lappiin, josta saksalaiset oli jo ajettu pois.

Kai Kiilunen kuvailee Lapin näkymiä kolkoiksi, sillat oli räjäytetty, talot poltettu.

- Pysähdyimme Pelloon, jossa eräs sivulla oleva kylä oli jäänyt polttamatta. Minut oli määrätty 3/JP I joukkueenjohtajaksi. Asuimme toisen kokelaan kanssa maalaistalon kammarissa. Meidän piti tarjota koulutusohjelmaa meitä nuoremmille jääkäreille.

- Kun vuotta 1945 oli kulunut pari kuukautta, vanha lähti Yli-Tornion kansanopistolla siviiliin 3.3.

- Kotiin päästyäni kuulin, että Turun Suomalaisessa Yhteiskoulussa järjestetään sodassa olleille jatko-

koulutusta iltakursseina. Ei muuta kuin pakkaa laukkusi ja lähde Turkuun. Aluksi asuin Paavo-enon luona, myöhemmin alivuokralaisena Vähä-Hämeenkadulla. Tuntui vähän oudolta pöntätä läksyjä kesäkuumalla, mutta minkäs teit. Kesäkuukausina suoritin seitsemännen luokan kurssin, syksyllä lukion kahdeksannen. Ylioppilaskirjoitukset olivat marraskuussa.

Kahdesta valittava

- Jatko-opiskelusta mielessä oli kaksikin tiedekuntaa; teologinen ja oikeustieteellinen. Evankeliumi voitti. Niinpä tammikuussa 1946 lähdin Helsinkiin ja ilmoittauduin yliopiston teologiseen tiedekuntaan.

- EYL:n (Evangelisen Ylioppilassaliiton) kuoro kutsui laulajapoikia. Kuorosta moni poika löysi tyttönsä. Niin kävi minullekin, Margit Matilda Lindroosista tuli kihlattu morsiameni joulukuussa 1947, häät pidettiin syyskuussa Kemiössä.

- Sain opiskeluni päätökseen syys-

kuussa 1950, pappisvihkimys tapahtui lokakuussa Tampereella.

Pappistaipaleella tulivat useat seurakunnat ja tuhannet seurakuntalaiset tutuiksi; Nousiainen, Punkalaidun, Pöytyä, Huittinen, Metsämaa, Vaasa, Rauma, Laitila ja uudelleen Rauma.

- Raumalla arkkipispa Martti Simojoki asetti minut kirkkoherran virkaan. Hän sanoikin, että ”jos sinä nyt vielä haet täältä, niin minä lähettän sitten tuomiorovastin.” Samoissa merkeissä olimme jo tavanneet keran Raumalla ja Laitilassa.

Paluu Turkuun

- Vuodet kuluivat ja työn raskaus alkoi painaa. Olin tietoinen rintamaveteraaniläkkeestä, lähetin eroanomukseni tuomiokapituliin, aikanaan tuli päätös ja pääsin eläkkeelle tammikuun ensimmäisenä 1986.

- Muutimmekin jo jouluksi Turkuun.

Tänään Kai Kiilunen toteaa, ettei hän ajatellutkaan jäädä keinustuo-

liin, hengellinen veteraanityö kutsui. Ja kuorolaulu.

- Olin melko kauan hengellisen työn vetäjäpappina sekä Varsinais-Suomen Sotaveteraanipiirin että Turun yhdistyksen työssä. Veteraanit odottavat selkeää ja yksinkertaista raamatullista sanomaa. Sain kerran ohjeen, että avaa suusi, puhu selkeästi ja lopeta ajoissa.

Kirkko on Kai Kiilusen mielestä ryhtynyt matkimaan muita harrastuksia.

- Nyt uudistukset ovat sitä, että kansan ääni kuuluu, mutta kansan ääni ei ole Jumalan ääni.

- Turun Sotaveteraanien puheenjohtaja Kalervo Kunnas tuli kadulla vastaan ja sanoi, että nyt sinä tulet heti veteraanikuoroon. Laulu on jatkunut tähän päivään asti. Kuoron puheenjohtajana olen iloinen, että laulajat käyvät kiitettävästi harjoituksissa. Iloinen olen myös siitä, että veteraanit kokoontuvat uskollisesti kokoontuvat kirkkopyhätilaisuuksiin.

- Havaintoni on, että veteraanit ovat uskollisesti osallistuneet hengellisiin tilaisuuksiin, toteaa Kai Kiilunen. Paastonajan virret Henrikin kirkossa on vuosien ajan kuulunut kevääseen. Tänäkin vuonna mukana oli Sotaveteraanikuoro.

Toiminnanjohtajan tuolilta

Kädessäsi on jälleen yhdistyksemme uusi jäsenlehti, Veljesviesti. Nimi on osuva – veljille ja myös sisarille tarkoitettu ja sotaveteraanihengessä tehty oma julkaisu. Tarkoitettu muuten luettavaksi ja sisältää paljon arvokasta tietoa.

Turun Sotaveteraanien sääntöjen 2 §:ssä määritellään yhdistyksen tarkoitus ja tehtävä seuraavasti:

”Yhdistyksen tarkoituksena on toimia vv. 1939 – 1945 Suomen sotiin osallistuneiden, rintamaolosuhteissa palvelleiden miesten ja naisten elämänehtojen parantamiseksi, näiden yleisten etujen valvojana sekä tätä edistävän lainsäädännön aikaansaamiseksi ja kehittämiseksi”

Tämän hieman kankean ja ehkä jo nykyaikaan huonosti istuvankin lausehvirviön taakse kätkeytyy kuitenkin runsaasti sellaista tekemistä, jota ilman kolmannen sektorin vapaaehtoistoimijoita ei tässä maassa kyettäisi hoitamaan. Yhdistyksen toiminnan päähuomio on siksi suunnattu erityisen painokkaasti tänä vuonna juuri tähän asiakokonaisuuteen liittyviin osa-alueisiin tärkeimpänä yhteistyönkumppanina Turun kaupunki. Yhdessä toimien on oletettavaa, että saamme veteraanien elämäniltaan sellaista hyvää, joka heille ja vain heille kuuluu.

Olen monissa yhteyksissä korostanut yhdistykseemme kiinteästi liittyvän Tuki- ja Perinneyhdistyksen tu-

levaisuuden kuvan tärkeyttä. Edessä on haasteellinen toiminnan kenttä, jonka pääpaino tulee olla veteraanien hoivassa ja siihen osaltaan vaikuttamisessa, mutta sen rinnalla vastuunotossa tulevasta perinnetyöstä. On luonnollista, muodostuu alueellisten perinneyhdistysten verkosto täällä Varsinais-Suomessa sitten mil-laiseksi tahansa, että nimenomaan Turun Sotaveteraanien Tuki- ja Perinneyhdistyksen pohjalta siitä rakennetaan. Haastavin tehtävä, jonka suorittaminen on jo aktualisoitunut, on uusien ja nuorempien tukijäsenten hankkiminen. Siis niiden toimijoiden, jotka 2020 – luvulla mainitsemaani perinnetyötä tekevät.

Hyvät ystävät

Elämme ajassa, joka on jälleen tuonut mukanaan sangen runsaasti epävakautta. Vain kaksi vuosikymmentä sitten jotkut ilmoittivat, että Eurooppaan oli tullut ikuinen rauha. Eipä se tänään oikein siltä näytä. Ja mahdollisen kriisin kuva on suuresti muuttunut sitten viime sotiemme ajan.

Veteraanisukupolvelta meillä nuoremmilla on edelleen kosolti opittavaa siitä, miten vaikeita aikoja eletään. Keskustellaan, kuunnellaan ja otetaan opiksi. Varmuuden vuoksi.

Toivotan kaikille tämän lukijoille hyvää kevättä, kai se tänäkin vuonna ajallaan tulee.

Osmo Suominen
toiminnanjohtaja

Turun Vanun näyteikkuna peitetään suojalaudoituksella kesäkuussa 1941.

Paikallista sotahistoriaa ELÄMÄÄ SOTAVUOSIEN TURUSSA 1939-1945

Viimeisen viidentoista vuoden aikana Suomeen on rantautunut näkyvästi niin kutsuttu uusi sotahistoria. Uudella sotahistorialla tarkoitetaan muun muassa psykologian, kirjallisuustieteen, sosiologian ja antropologian näkökulmien soveltamista sodan historiatieteelliseen tutkimukseen. Suuntaus on johtanut useisiin kotimaisiin sotahistorian alan julkaisuihin, joissa on käsitelty esimerkiksi lapsuutta ja nuoruutta, uskontoa ja uskonnollisuutta, työvelvollisuutta ja talkootyötä, tai vaikkapa kirjeenvaihtoa ja sen merkityksiä sota-aikana.

Uuden sotahistorian yksi keskeinen ajatus on, että sota vaikuttaa yhteiskunnassa jo ennen varsinaisia sota-toimia ja pitkään niiden loppumisen jälkeen. Sotahistorian kenttä on sota-toimien alkamisen ja päättymisen rajaamaa aikajanaa pidempi. Sotahistorioitsijoiden kiinnostuksen kohteet ovat myös levinneet tulirintamalta kotirintamalle kattamaan kysymyksiä sodan laajemmista vaikutuksista. Nykyiselle sotahistorialle ominainen ajatus on, että sota ei vaikuta vain sotilaisiin.

Sotaan liittyvät kokemukset ja muistot sekä erilaiset sodanaikaiset yhteiskunnan järjestelyt ja toimintamallit ovat jättäneet painavan jälkensä suomalaiseen siviiliyhteiskuntaan ja kulttuuriin. Turun Historiallisen Yhdistyksen uutuusteos *Elämää sotavuosien Turussa 1939–1945* tarkastelee sota-aikaa koko yhteiskuntaa koskeneena ilmiönä, ja nostaa esiin tavallisten turkulaisten elämää ja arkea kotirintamalla.

Arkea sodan varjossa

Elämää kotirintamalla leimasi puute, epävarmuus ja huoli tulevasta. Arjen rakentaminen kriisin keskelle vaati sitkeyttä, kekseliäisyyttä ja luovuutta. Varsinkin talvisodan aikana heikentynyt turvallisuustilanne määritteli turkulaisten päivärytmiä. Talvisodan päivinä Turku kärsi kotirintaman kaupungeista kaikista suurimmat pommitustuhot, ja ilmahälytykset katkoivat sekä työpäiviä että yöunia. Talvisodan syttymisen ja vuoden 1940 maaliskuun lopun välisenä aikana annettiin 115 ilmahälytystä, ja joinakin päivinä sireenit soivat jopa seitsemän kertaa vuorokaudessa.

Ensimmäiset ilmahälytykset 30. marraskuuta 1939 tulivat Turun väestölle yllätyksenä, ja useat kaupunkilaiset toimivat vastoin kaikkia asiasta annettuja ohjeita. Ihmiset kerääntyivät kaduille ihmettelemään ja tuijottelemaan taivaalle, ja oma-aloitteisimmat tiedonhaluiset ruuhkauttivat väestönsuojelukeskuksen puhelinlinjat.

Ne, jotka ilmahälytyksen sireenin äänen kuullessaan ymmärsivät menneen väestönsuojoihin joutuivat yhdessä tuttujen ja tuntemattomien kanssa uudenlaiseen puolijulkiseen tilaan, jossa pelko omasta ja lähimmäisten hengestä tiivistyi ahtaassa tilassa jokaisen iholle. Joissain suojissa laulettiin hengellisiä lauluja tunnelman nostattamiseksi, mutta usein tunnelmat suojissa myös kiristyivät. Talvisodan aikana julkista keskustelua Turussa herätti muun muassa se varsinkin tupakkamiehille elintärkeä kysymys, saiko suojissa tupakoida vai ei. Toinen hankala kysymys oli suojien istumajärjestys. Saiko esimerkiksi herrasväki lähettää kotiapulaisen edeltä käsin suojaan vieraamaan talonväelle istumapaikat?

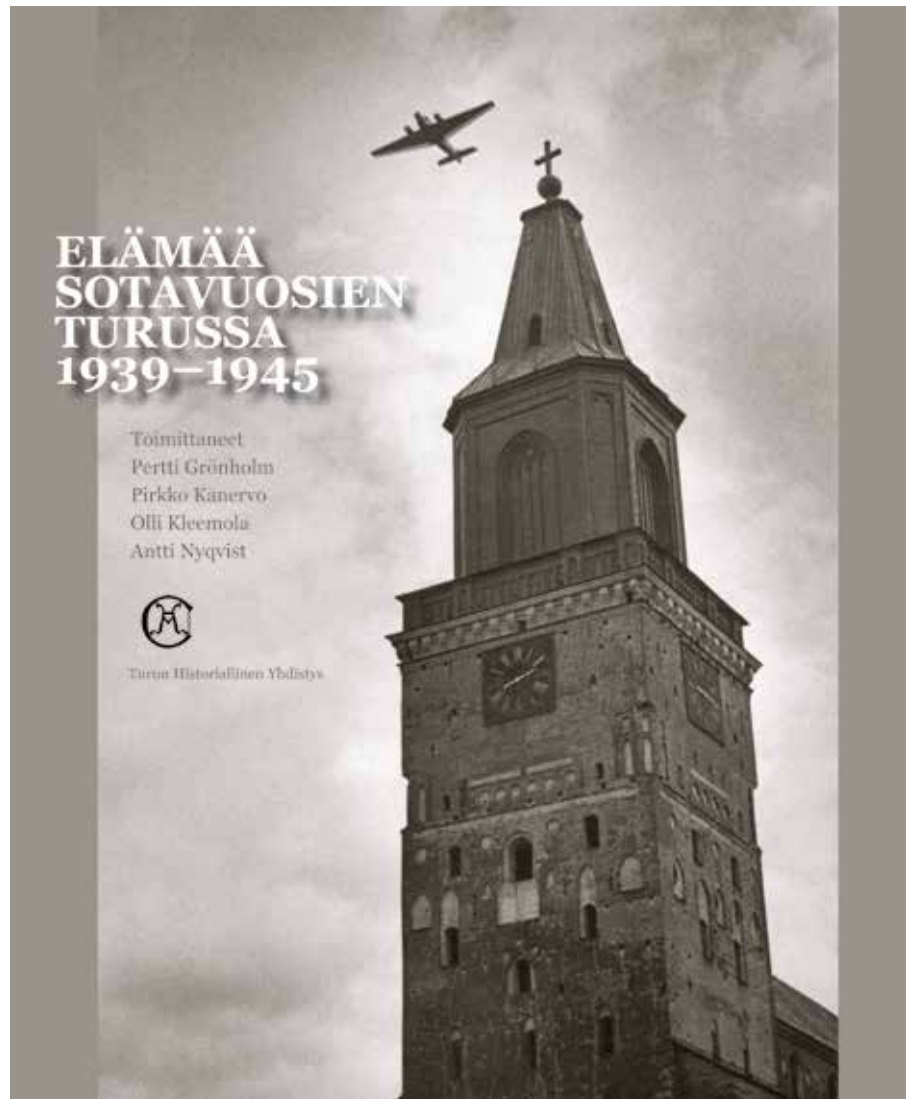
Turkuun talvisodan tuhot yletti-
vät ensimmäisen kerran 19. joulukuuta 1939, ensin puolen päivän aikaan kolmen, ja parin tunnin päästä yhdeksän neuvostoliittolaiskoneen pommittaessa jokisuun telakka- ja satama-aluetta. Puutarhakatu 40 sai myös osuman syttyen tuleen. Poliisi ja palokunta joutuivat hätistelemään kauemmas uteliaita, joita ensimmäinen pommituspalo veti puoleensa – taas vastoin annettuja ohjeita.

Ruotsalaisapu näkyy yhä turkulaisessa kaupunkikuvassa

Turussa vahingoittui talvisodan aikaisissa pommituksissa yli 600 taloa, ja koko toisen maailmansodan ajan kaupungissa vallitsi ankara pula asunnoista. Karjalan evakoita ja pommituksissa talonsa menettäneitä majoitettiin koulujen käytäville tai kylmiin eteisiin, ja kokonaiset perheet jakoivat pieniä kellariasuntoja. Monet kaikkensa menettäneet olivat yhteiskunnan avun varassa. Apua saatiin paljon ulkomailta, ja Turku varsinkin ystävyyskaupungiltaan Göteborgilta.

Göteborgin antamasta avusta ehkä tunnetuimmat ovat Kupittaaalle rakennetut 90 asuinrakennusta, ns. ruotsalaistalot. Turun kaupunki myi talot pääasiassa karjalaisille evakoille ja talonsa pommituksissa menettäneille. Ehkä karjalaisen ja varsinais-suomalaisen mentaliteetin eroista johtuen monilla evakoilla oli hankaluuksia sopeutua Turkuun, ja jatkosodan aikana paluu takaisin Karjalaan houkutteli. Monet evakot myivät paluumuutonsa yhteydessä ruotsalaistalonsa. Kun myyntihintaa saattoi olla jopa 50 prosenttia suurempi kuin alkuperäinen ostohinta, lähtivät turkulaiset: keinottelua lahjavaralla!

Ruotsalaiset olivat lahjoittaneet rakennustarvikkeet Kupittaaalle pystytettyihin taloihin, mutta arvioitiin, että yhden talon pystyttäminen ja tekeminen asuttavaksi paalutus, ja betoni, maalaus- ynnä muine vii-

meistelytöineen kustansi Turulle nykyrahaan muutettuna noin 18 000 euroa. Talojen pystyttämistä peltoalueelle hidasti sateinen sää, mutta myös taloudellinen tilanne. Kuten lähes kaikesta muustakin, myös kuljetuskalustosta ja rakennustarvikkeista oli pulaa.

Mustan pörssin kauppaa pidettiin moraalisesti oikeutettuna

Itämeren ja Turun laivaliikenteessä ja kaupassa näkyi välittömästi Saksan hyökkäys Puolaan 1. syyskuuta vuonna 1939. Sodan alku oli pysäyttävä shokki, ja Suomen keuhkoina sota-aikana toiminut Turun satama-aluekin jätti muutaman henkikäyksen väliin. Sekä vienti että tuonti seisahtui ja monet varustamot keskeyttivät ulkomaisen laivaliikenteen

kokonaan. Viikon kuluttua Saksan hyökkäyksestä hiilen ja koksen hinnat olivat Skandinaviassa nousseet 75 prosentilla. Suomalaisten arjessa tämä näkyi esimerkiksi siten, että Lounais-Suomessa julkinen linja-autoliikenne väheni puolella Suomen valtion ottaessa haltuun maan polttoainevarastot ja ryhtyessä kontrolloimaan niiden jakelua.

Syksyllä 1939 valtion säännöstelyn piiriin, ns. kortille, otettiin polttoaineneiden ohella sokeri ja kahvi. Sota-ajan mukanaan tuomia taloudellisia ongelmia hallitsemaan perustettu kansanhuoltoministeriö ja sen alaiset kansanhuoltolautakunnat hoitivat säännöstelyä. Näiden toimintaan oltiin kansan parissa tyytymättömiä, ja viranomaiset saivat tyyliä yleisöpalautetta. Vai mitä voi olla mieltä seuravasta otteesta eräästä kansanhuoltoviranomaisten saamasta kirjeestä: ”Te elintarvikevarkaitten ja

ryövärien, maantie- ja junarosvojen isät ja opettajat, koko kansanhuollon petkuslaitoksen orkaani, painukaa helvettiin tyhjän edestä palkkaanne nauttimasta. Ja pian!”

Säännöstelymääräykset synnyttivät uudenlaisten rikosten kentän, säännöstelyrikkomukset, samaan aikaan kun pula-aika kasvatti muun muassa salakuljetusten määrää. Petsamon Liinahamarista etelään kulkevia rekkoja ryösteltiin, ja Turussakin järjesteltiin erilaisia keikauksia. Esimerkiksi Turun Kanavaniemen satama-alueelta eräät työnjohtajat yhdessä helsinkiläisen tullimiehen ja viipurilaisen liikemiehen kanssa varastivat yhteensä 120 tonnia rautatavaraa. Crichton-Vulcanin työntekijät toivat Sauvosta kaupunkiin mustan pörssin lihaa ja jauhoja, ja noin 70 ihmistä asetettiin syytteeseen ringin paljastuttua.

Kansanhuollon propagandassa säännöstelymääräysten rikkominen ja mustassa pörssissä asioiminen leimattiin isänmaanpetturuudeksi. Mo-

net pitivät elintarvikkeiden hankkimista säännöstelyn ohi kuitenkin oikeutettuna, sillä pelkillä korttiansnoksilla ei tullut toimeen. Kevyen työn tekijöiden korteilla sai päivittäin 1 000–1 500 kilokaloria, erittäin raskaan työn tekijöiden saadessa korteillaan 1 950–2 800 kilokaloria.

Polvenkorkuiset muuttolinnut

Turvallisuustilanteen heikentyminen sekä taloudellinen puute johtivat inhimilliseen hätään ja traagisiinkin kohtaloihin. Yksi koskettavimmista tarinoista on sotalasten historia.

Sodan aikaan satama oli Turun kaupungille valtimo, jonka pulssista turkulaiset tunnustelivat suursodan vääjäämättömästi kohti ennustamonta pysähdystään juoksevaa sykettä. Turun satamassa harjoitettiin sodan aikana myös suoneniskentää: sen kautta lähetettiin tuhansia sotalapsia ulkomaille sotaa pakoon.

Suomesta lähetettiin talvi- ja jatkosodan aikana pohjoismaihin noin 70 000-80 000 lasta. Lasten lähettämisen sotaa pakoon oli muissakin Euroopan maissa yleinen tapa, mutta väkilukuun suhteutettuna Suomesta lähti enemmän sotalapsia kuin yhdestäkään toisesta Euroopan maasta. Sotalapsuuden vaikutuksista on keskusteltu paljon. Toiset tutkimukset korostavat sotalapsuuden traumaattisuutta, toisten mukaan ongelmat olivat vain tilapäisiä, lasten reagoi-
dessa eroon vanhemmistaan eri tavoin.

17. syyskuuta 1943 Ruotsista palasi Tornion kautta Turkuun 468 sotalasta, joista toistasataa oli Turusta tai Turun lähiympäristöstä. Lapsia vastassa oli joukko odottavia äitejä ja isiä. Paikalla olleen Turun Sanomien toimittajan mukaan järjestyksenvalvojilla oli täysi työ pitää kiihkeän jälleennäkemisen odotuksen täyttämällä asemalla edes jonkinmoinen järjestys

Eri arvioiden mukaan noin 7 000–15 000 lasta jäi palaamatta kotimaahansa, ja monelle heistä viimeinen kosketus Suomen maan kamaraan koettiin juuri Turun satamassa. Monet palasivat, mutta paluu kotimaahan ei välttämättä ollut helppo. Turkuun 17. päivä syyskuuta 1943 palanneillekin sotalapsille monen vuoden poissaolo oli nostanut eteen kielimuurin. Palanneilla sotalapsilla saattoi olla sopeutumisongelmia ja hankaluuksia uudistaa katkenneita tunnesiteitä. Kaikilla vanhemmillakaan ei riittänyt myötätuntoa emotionaalisesti vieraantuneelle ja vieraan kulttuurin kasvattamalla lapselle.

Sota vaikutti koko yhteiskuntaan

Suomen vuosina 1939–1945 käymät sodat merkitsivät monta vuotta jatkunutta katastrofia, johon jouduttiin sopeutumaan kaikilla yhteiskunnan osa-alueilla ja tasoilla. Sotatila asetti rajoituksensa tiedonvälitykselle, työelämälle ja tuotannolle, koulunkäyntimahdollisuuksille, kauppal-

le ja kulutukselle, liikenteelle sekä sukupuolten ja sukupolvien välisille suhteille. Monet sodan aikaiset ja sotatilan tarpeista lähteneet yhteiskunnalliset ja sosiaaliset muutokset jäivät pysyviksi, mutta kaikkia sodan aikaisia muutoksia, kuten esimerkiksi naisten näkyvämpää asemaa työmarkkinoilla, ei kuitenkaan voida pitää yksiselitteisesti asioiden huonontumisena.

Teollisuuden sotatarviketuotannon ja maatalouden tuotannon turvaamiseksi määrättiin kansalaisille kotirintamalla työvelvollisuus, mutta sijoitettaessa työikäiset miehet ja naiset sodan tehtäviin kasvoi valtion roolin sosiaalisessa huollossa. Valtio kontrolloimalla elintarvikesäännöstelyä, palkkajärjestelyillä sekä sosiaaliturvaa ja eläkejärjestelmää kehittämällä pyrki turvaamaan paitsi sotatarviketuotannon, myös kansalaisten tasa-arvon kriisiajan markkinoilla, sekä kotirintaman ja tulirintamalta palanneiden perustarpeet, terveyden, ruoan ja asunnon.

Valtio puuttui sota-aikana ja välittömästi sen jälkeen sosiaaliin ja taloudellisiin epäkohtiin osittain sotatuotannon ylläpitämiseksi mutta ehkä osittain myös siksi, että haluttiin ehkäistä sotaponnistusten tuomien muutosten kehkeytyminen yhteiskunnalliseksi ristiriidoiksi, tyytymättömyydeksi ja yhteiskuntakritiikiksi.

Valtion ja erilaisten kansalaisjärjestöjen, kuten lottien, Suomen Huollon ja Suomen Punaisen ristin, ponnisteluista huolimatta sota-ajan kotirintaman arkea leimasi – yöllisiä pommituksia väistellen – luoviminen sensuurin ohjaaman poliittisen propagandan, taloudellisen pulan ja sodan sekoittamien ihmissuhteiden realiteettien ristiaallokossa.

Antti Nyqvist, FM.

Kirjoittaja on yksi Elämää sotavuosien Turussa 1939–1945 -teoksen toimittajista ja kirjoittajista.

SA-Kuva

Henkistä vireyttä

Naisjaosto pyrkii kokoontumisillaan jäsenistön virkistytymiseen. Monipuolisuutta tapaamisiin saadaan ohjelmatarjonnasta. Tärkeitä ovat myös sisartapaamiset, maaliskuussa Turussa vieraili vakkasuomalaisia. Sisartapaamisessa tunnelmoi Arja Lylyn johtama SenioriKulkuset -kuoro.

Raili Suokko kertoi pääsiäisperinteistä, Marja-Liisa Harju luki Minna Canthin ajatuksia tasa-arvonpäiväksi ja Sini Munukka luki isoäidistä 9-vuotiaan näkökulmasta.

Puheenjohtajat sisartapaamisessa, Turun Pirkko Kuorehjärvi ja Vakka-Suomen Pirjo Ilkka.

Naisjaosto huolehtii erilaisten tapahtumien kahvitarjoilusta. Yhdistyksen joulujuhlassa tarjoilussa olivat mukana Ulla Lipponen, Marketta Mikkilä, Marja-Liisa Harju, Aune Honkinen, Sinikka Vuorinen ja Tarja Hellström.

Tulevia tapahtumia

Tulevista tapahtumista tiedotetaan seuraavaa:

21.4. Porin prikaatin komentajan veteraanilounas Säkylässä klo 10.45 – 13.00 (on tarkoitettu veteraaneille, ja jos on halukkaita lähtijöitä, ottakaa yhteys 18.4 mennessä toimistoon puhelin 02-2516 870). Yritetään hoitaa yhteiskyyditys.

27.4. Kansallisen Veteraanipäivän juhla Turun Messu- ja Kongressikeskuksessa seuraavasti:

- klo 11.00 lipunnosto (auditorio)
- klo 11.20 hartaushetki (auditorio)
- klo 12.00 lounas (ravintola)
- klo 13.00 juhla (auditorio)

Kuljetukset Kauppatorilta (Ortodoksikirkon edestä) kello 10.15, 10.30, 10.40, 11.30, 11.50, 12.10 ja 12.30)

Tapahtuma päättyy noin kello 14.00, jonka jälkeen bussit Messukeskuksesta kauppatorille.

Kuljetukset ovat maksuttomia. Tapahtumaan on vapaa pääsy.

17.6. Rosvopaistitapahtuma Raision Kerttulan liikuntahallilla.

Tapahtumasta tiedotetaan heti, kun ohjeet saadaan. Seuratkaa Turun Sanomien ”Killat” -palstaa maanantaisin.

TÄRKEÄÄ

Sotaveteraanien omaiset:

Pyydämme ystävällisesti, että ilmoitatte yhdistyksemme jäsenen kuolemantapauksista toimistoomme, puhelin 02-2516 870.

Jäsen

Jos luovut lankapuhelimestasi ja otat käyttöön matkapuhelimen, ilmoita muutoksesta myös yhdistyksen toimistoon, puhelin 02-2516 870.

Jäsen

Muistathan ilmoittaa myös osoitteesi muuttumisesta toimistoon, puhelin 02-2516 870.

Muistojen iltapäivä

Sotaveteraanilaulajien ja Sotaveteraanisoittajien yhteiskonsertti, ”Muistojen iltapäivä”, oli yleisömenestys. Vähä-Heikkilän sotilaskodissa oli ohjelmistoon valittu vanhoja tuttuja, yhteisesityksessä Muistoja pohjolasta, Sinitakkien marssi sekä Reijo Aholan säveltämä ja sanoittama Veteraanin taival.

Uutta väriä toi Sointu Siskot-tersetti, sisarukset Emmi Välke, Eevi Pulli ja Elviira Pulli. Turun Sotaveteraanilaulajat esiintyivät johtajanaan Samuli Hakkarainen, Sotaveteraanisoittajat johtajana Reijo Ahola.

Muistojen iltapäivässä laulusolistaina Aulis Kotaviita, Keijo Lehto ja Reijo Ahola. Soittajat ja laulajat aikovat laajentaa yhteistyötään. Yhteiskonserttien mahdollisuuksia selvitetään Salossa, Kyrössä ja Uudessakaupungissa.

Tästä laatikosta lähti kenttäposti kotirintamalle.

Henkireikä sodan keskellä

Kirjeiden kirjoittamisesta jatkosodan poikkeusoloissa

Luulen, että elämä olisi paljon rankempi, ellei olisi ketään jota kaivata, kirjeitä joita odottaa tai paketteja joita avata ja joku josta huolehtia. Kai kaikki tämä on sitä, mikä pitää ihmisen ihmisenä, muuten kyllä alkaisi muistuttaa eläintä. – Ja siksi olen niin iloinen ja onnellinen siitä, että kaikki on niin kuin on, ja että minulla on oma kulta jota kaivata ja odottaa. (ylikersantti vaimolleen 1.3.1942)

Kun sota syttyi kesäkuun lopulla 1941 ja miehet joutuivat rintamalle, kirjeenvaihdosta tuli käytännössä ainoa tapa pitää yllä yhteyttä kodin ja rintaman välillä. Sodan poikkeusoloissa kirjeiden saamisesta ja kirjoittamisesta tulikin monille ensiarvoisen tärkeää muun muassa henkisen kestävyyskannalta.

Olen vuonna 2014 julkaistussa väitöskirjassani tutkinut neljää laajaa kirjekokoelmaa jatkosodasta. Kaikki kokoelmat sisältävät kirjeitä sekä rintamalta kotiin että kotoa rintamalle. Kirjeenvaihdot ovat tiiviitä, säännöllisiä ja kattavat koko jatkosodan ajan. Ne muodostavat näin ollen eräänlaisia jatkokertomuksia tai päiväkirjaa muistuttavia kokonaisuuksia, jotka sisältävät run-

saasti henkilökohtaisia kokemuksia, tunteita ja kuvauksia arkielämästä sodan aikana.

Kirjeiden kirjoittamisesta ja pakettien lähettämisestä tuli tärkeä osa ihmisten sota-arkea. Tutkimusaineistoni kirjoittajat pitivät yhteyttä lähes päivittäin tai vähintään kerran kaksi viikossa. Sodan aikana kirjoittamistiheys toki vaihteli hieman. Yleensä tarve kirjoittaa erityisen tiiviisti oli suurin, kun kirjoittajat joko sotatilanteesta johtuen tai henkilökohtaisista syistä elivät erityisen raskasta ja vaikeata aikaa.

Kirje oli myös tärkeä elonmerkki. Selittämätön tauko postinkulussa aiheutti suurta huolta, levottomuutta ja malttamattomuutta, ja saattoi tarkoittaa kaikkein pahinta – että mies

oli kaatunut. Hyökkäysvaiheessa 1941 ja varsinkin Neuvostoliiton suurhyökkäyksen aikana 1944 oli usein vaikeata löytää sopiva aika ja paikka kirjoittamiselle. Näinä kaoottisina aikoina postinkulku myös vaikeutui ja ihmiset molemmilla rintamilla olivat tietoisia siitä, että kirjeet eivät välttämättä ollenkaan saapuisi perille. Vaikka näissä hankalissa olosuhteissa oli vaikeampaa pitää yllä säännöllistä kirjeenvaihtoa, tutkmani kokoelmat kuitenkin sisältävät yllättävän suuren määrän rintamalta lähetettyjä kirjeitä. Tämä osoittaa, että miehet aina tilaisuuden tullen yrittivät lähettää ainakin lyhyen viestin postikortilla, jotta perheen ei tarvitsisi olla huolissaan. Näinä kriittisinä aikoina myös perheet kotona

tiivivistivät kirjeiden lähettämistä, jotta miehet koko ajan saisivat merkkejä siitä, että he olivat perheensä ajatuksissa.

Kenttäposti ja postisensuuri

Kenttäposti organisoitiin, jotta yhteys siviiliväestön ja rintamasotilaiden välillä olisi mahdollista. Kirjeitä kirjoitettiin poikkeuksellisen paljon. Arvion mukaan kenttäposti toimitti noin 1 miljardia postilähetystä jatkosodan aikana.

Ajatuksena oli, että kaikilla olisi taloudellisesti mahdollista pitää läheisiinsä yhteyttä kirjeitse. Tästä johtuen kenttäposti kuljetettiin maksutta tai alennetulla postimaksulla. Sodan kuluessa kenttäpostin määryksiä ja käytäntöjä jouduttiin jonkin verran muuttamaan, jotta postilähetysten määrää saataisiin hieman rajoitettua. Postin kuljettaminen kuormitti nimittäin kuljetusvälineitä, joita tarvittiin joukko- ja tavarankuljetuksiin.

Maantieteellinen etäisyys rintaman ja kotirintaman välillä oli Suomen tapauksessa suhteellisen lyhyt ja helposti saavutettavissa. Tämän takia rintamien välinen postinkulku sujui yleisesti ottaen hyvin jatkosodan aikana. Tavallisesti kirjeet saapuivat perille noin viikossa, mutta usein nopeamminkin. Omasa aineistostani löytyy kirjeitä, jotka saapuivat rintamalle jopa kahdessa päivässä. Sotatilan vuoksi postinkulku ei kuitenkaan koskaan ollut täysin luotettava. Kirjeitä hävisi, tuhoutui tai ne saapuivat perille myöhässä ja väärässä järjestyksessä. Taisteluiden aikana ja joukkojen ollessa liikkeellä kenttäpostilla oli usein vaikeuksia pysyä joukkojen perässä. Runsas lumi, kelirikot sekä liejuiset tiet aiheuttivat myös myöhästymisiä ja kirjeen joutuessa sensuurin avattavaksi postinkulku piteni aina muutamalla päivällä. Nämä epävarmuustekijät selittävät osin kirjoittajien ainaiset valitukset postinkulusta sekä pohdinnat siitä, miksi odotettua kirjettä ei kuulunut.

Kannustusta kirjoittamiseen

Puolustusvoimien korkein johto ymmärsi säännöllisen yhteydenpidon merkityksen. Kansaa kannustettiin kirjoittamaan, jotta mieliala säilyisi korkealla sekä rintamalla että kotirintamalla. Kirjeet kotiseudulta tuli olla iloisia ja reippaita. Kirjoittajia kehoitettiin olemaan valittamatta turhista asioista ja mainitsematta mahdollisista ongelmista kotona. Kannustavat kirjeet pitäisivät miesten taistelutahdon ja mielialan korkealla. Myös sotilaiden tuli kirjoittaa rohkaisevia ja luottavaisia kirjeitä, ja välttää kirjoittamasta tappioista ja vihollisen aiheuttamista tuhoista. Heidän kirjeensä tuli sisältää tietoa siitä että voitiin hyvin, ja että taistelutahtoa löytyi.

Puolustusvoimissa oltiin kuitenkin tietoisia myös siitä, että yhteys saattoi vaikuttaa myös päinvastaisesti; huono mieliala levisi äkkiä kirjeitse rintamien välillä. Sotaa käyvällä maalla on myös tarve estää sellaisten

Kenttäposti etuvartiassa, Konnunsuon maastossa heinäkuussa 1941.

tietojen leviäminen, jotka voisivat vahingoittaa maata, mikäli ne päätyisivät vihollisen tietoon. Suomesa tarkastettiin tämän takia muun muassa posti-, lennätin- ja puhelinliikennettä.

Jokaisen keskuskeskustapostikonttorin yhteydessä oli sensuuritoimisto, jossa postia tarkastettiin. Koska keskuskeskustapostin määrä oli niin valtaisa, tarkastus suoritettiin pääosin pistokokein. Joulukuussa 1943 tehdyn arvion mukaan keskuskeskustapostista tarkistettiin noin 4 %. Käytännössä sensurointi tapahtui pidättämällä kokonaisia kirjeitä sekä pyyhkimällä yli tai leikkaamalla pois kielletyt kohdat. Vuoden 1941 keskuskeskustapostipaikan mukaan oli ankarasti kiellettyä kirjoittaa asioista, joista viholliselle olisi hyötyä. Tämän takia ei saanut mainita joukkojen olinpaikkaa tai minne ne mahdollisesti siirrettäisiin. Oli myös kiellettyä kirjoittaa joukko-osaston kunnosta, vahvuudesta tai aseistuksesta.

Mielialojen seuranta

Kesällä 1944 pitämässään esitelmässä keskuskeskustapostin tarkastustoimiston päällikkö Antti Siimes toteasi, että yleensä ihmiset suhtautuivat erittäin kielteisesti postisensuuriin ja että sensuuritoimintaan liittyi paljon väärinkäsityksiä. Ihmisillä ei esimerkiksi ollut tietoa siitä, että tarkastajilla oli vaitiolovelvollisuus ja että kiinnostuminen kirjeistä muussa kuin palvelustehtävien edellyttämässä mielessä oli rangaistava teko. Mahdollisten väärinkäytösten ehkäisemiseksi tarkastajat eivät myöskään itse saaneet valita tarkastettavia kirjeitä, vaan jokainen sai pinon kirjeitä esimieheltään. Kirjoittajien yksityisyyttä pyrittiin näin ollen kunnioittamaan, vaikka yhteys kirjeitse oli valvonnan alaisena.

Jatkosodan aikana kirjeiden tarkastus ei ollut sensuuriviranomaisten ainoa tehtävä. Luettujen kirjeiden avulla seurattiin myös ihmisten mielialoja. Mielialaraportteihin kerättiin esimerkiksi tietoa sotilaiden suhtautumisesta päällystöön, lomiin,

majoitukseen, muonitukseen ja varustukseen. Kirjeistä haettiin myös merkkejä sotaväsymyksestä, pelosta ja haluttomuudesta palvelukseen sekä tietoja kurittomuudesta ja juopottelusta. Tämän lisäksi haluttiin tietoa sotilaiden suhtautumisesta poliitiikkaan, valistustoimintaan, keskuskeskustapostiin ja postisensuuriin, mutta myös koti-, perhe- ja raha-asioista raportoitiin. Tämä puoli postisensuuritoiminnasta ei ollut kansalaisten tiedossa, vaikka mielialatarkkailusta tuli jatkosodan aikana tärkeämpää kuin kirjeiden sensurointi.

Vaikenemisen ulottuvuuksia

Tutkimistani kirjeistä voi havaita, että kirjoittajat olivat tietoisia siitä, että ulkopuolinen henkilö saattaisi avata heidän kirjeensä, ja että mahdolliset rikkomukset voisivat johtaa rangaistuksiin. Varsinaisia sotasalaisuuksia ei kirjeistä myöskään löydy. Välillä miehet kuitenkin kirjoittivat taisteluista, omista tappioista sekä aseistaan, mikä ei ollut sallittua tai toivottavaa. Kirjeissä kritisoitiin usein kovin sanoin armeijaa, päällystystä ja olosuhteita rintamalla, eivätkä kirjoittajat aina jaksaneet peitellä vihan ja turhautuneisuuden tunteitaan. Aineistostani löytyy useita esimerkkejä siitä, että kirjoittajat tietoisesti viis veisasivat sensuurista. Tarve kirjoittaa oli silloin suurempi kuin pelko mahdollisesta rangaistuksesta. Kirjoittaminen karkureiden teloituksista kesällä 1944 olisi varmasti johtanut kirjeen takavarikointiin, mikäli sensuuri olisi avannut lähetyksen. Näin ei kuitenkaan tapahtunut kun nuori sotamies pari kertaa heinäkuussa 1944 kirjoitti vanhemmilleen näistä tapahtumista. Kirjeitä ei tarkastettu ja näin järkyttävät uutiset tavoittivat vanhemmat:

Nyt on alkanut tulla ankaria päiväkäskeyä, joten kukaan ei enää voi karata ja joutua kiinni. Yksi ammuttiin täällä ensimmäisessä pataljoonassa joten tiedätte nyt sitten miten täällä käy. Joten ei tässä muukaan auta kuin pysyä mukana niin kauan kun henki pihisee. Aivan sama kuinka

peloissaan on vain hullut pääsevä pois etulinjasta. (5.7.1944) [...] täällä divisioonassa on taas neljä teloitettu. Ei ole erityisen hauskaa kuulla että niin käy [...]. Jos sensorit tämän nyt tarkastavat niin he varmasti polttavat tämän [kirjeen]. (29.7.1944)

Sotilaille kirje oli tärkeä henkireikä, mikä toisinaan johti sääntöjen ja suositusten kiertämiseen. Valtaosin rintamamiehet kuitenkin kirjoittivat asioista, joilla oli jokin yhteys normaaliin, siviiliin elämään. He kirjoittivat asuinoloistaan, kavereistaan sekä siitä, mitä he tekivät vapaa-aikanaan, muun muassa lukemisesta, radion kuuntelemisesta, kortinpeluusta, ruuanlaitosta, urheilemisesta, kirjeiden kirjoittamisesta ja erilaisista juhlista. Näillä aiheilla oli monia yhtymäkohtia elämään siviilissä ja siksi niistä mielellään kirjoitettiin. Kun miesten kirjeet täytyivät kuvauksista ”siviilistä ja normaalista” arkielämästä rintamalla, kirjeisiin ei jäänyt niin paljon tilaa sodan raadollisemmalle puolelle.

Mahdollinen vaikeneminen ei näin ollen välttämättä johtunut sotasensuurista. Kirjoittavat päättivät myös itse olla kirjoittamatta rintaman kauhuista. Rintamalla miehet kokivat paljon sellaista, mistä perheelle olisi ollut vaikeata tai mahdotonta kirjoittaa. Monia kokemuksia olisi ollut vaikea pukea sanoiksi, ja lisäksi sodassa esiintyy äärimmäisiä julmuuksia ja tekoja, joista kotiväki olisi järkyttynyt, mikäli niistä olisi kerrottu. Rintaman todellisuudesta kirjoittaminen olisi myös voinut johtaa vieraantumiseen miehen ja perheen välille. Hiljaisuus kirjeissä toimi näin tapana suojella vastaanottajaa, mutta myös etäisyyttä vähentävänä ja perhesuhdetta ylläpitävänä keinona.

Uutisnälkää kotona

Kirjeet kotirintamalta osoittavat kuitenkin, että kotiväki halusi lukea rintaman tapahtumista. Kotona elettiin jatkuvassa uutisnälässä, ja rintamalla vallitsevista olosuhteista yritettiin saada tietoa kaikin mahdollisin keinoin. Alituisessa epätietoisuudessa eläminen lisäsi huolta ja epävar-

muutta. Kirjeissä kotoa kehoitettiin miehiä kirjoittamaan rintamakokemuksistaan ja tunteistaan. Perheet ymmärsivät, että kirjoittaminen saattaisi tuoda helpotusta ja toivoivat myös voivansa jakaa miehensä kokemuksia ja olla hänen tukenaan.

Vaikka kirjeet eivät käsittele kokonaisvaltaisesti kaikkia elämän osa-alueita sodan aikana, niiden avulla voi saada paljon sellaista tietoa, jota on miltei mahdotonta saada muista lähteistä. Tämä johtuu muun muassa siitä, että kirjeet sisältävät paljon pieniä arkisia yksityiskohtia, joita ei ole tallennettu muihin aikalaislähteisiin, sekä ehkä vähäpätöiseltäkin tuntuvaa tietoa, joka on mitä todennäköisimmin unohtunut myöhemmin eikä ole siksi päätynyt muisteluaineistoihin.

Tunnetta normaliuudesta

Monet sota-aikaiset kirjeenvaihdot ovat vuosien kuluessa tuhoutuneet tai kadonneet. Mutta säilyneiden kirjeiden avulla välittyy monta eri kertomusta elämästä sotavuosina. Kirjeistä välittyy kirjoittajien tapoja toimia, ajatella ja tuntea siinä muodossa kuin he halusivat kokemuksistaan kertoa keskustelussaan vastaan-

ottajansa kanssa. Kirjeistä ei näin ollen välity kirjoittajien ”koko sota”, vaan ainoastaan se, minkä he halusivat läheistensä kanssa jakaa. Kiinnostavaa onkin pohtia, miksi kirjoittajat kirjoittivat juuri siitä, mikä kirjeistä tänä päivänä on luettavissa. Mikä oli kirjeiden aihe- valintojen tehtävä ja merkitys kirjoittajan ja vastaanottajan välisessä keskustelussa? Tulkintani mukaan kirjoittajien aihevalintojen takana oli ensisijaisesti pyrkimys vähentää etäisyyttä sekä rakentaa tunne normaaliudesta ja jatkuvuudesta sodan poikkeusoloissa. Nämä pyrkimykset olivat tärkeitä sodasta selviytymisen kannalta, mutta myös perhe-elämän ylläpitämiseksi pitkän erossa olon aikana.

Tärkeä henkireikä

Kirjeenvaihdon avulla voitiin tuskin täysin estää etääntymistä pitkään erossa olleiden ihmisten välillä. Mutta mahdollinen etääntyminen tuli todennäköisesti täysin voimin näkyviin vasta sodan päätyttyä miesten palattua kotiin. Aineistoni perusteella olen vakuuttunut, että

kirjoittajat sodan aikana kokivat kirjeenvaihdon hyvin merkityksellisenä. Kirjeitse yritettiin kaikin tavoin pitää yllä yhteyttä ja luoda tunne yhteisestä elämästä etäisyydestä ja erossa olosta huolimatta. Tästä kertoo muun muassa se, että yleensä kirjeitä kirjoitettiin hyvin ahkerasti, ja että myös ihmiset, jotka ennen sotaa eivät olleet kynään tarttuneet, pitivät tiiviisti yhteyttä kirjeitse. Kirjeitä myös kaivattiin ja odotettiin ja jos niitä ei kuulunut epätoivo valtasi mielen. Kirjeiden avulla kirjoittajat tukivat toisiaan, loivat tunteen turvallisuudesta, jatkuvuudesta ja normaliuudesta, ja sisällyttivät toisensa omaan elämäänsä toisaalla. Kirjeenvaihto oli ihmisille tärkeä henkireikä sodan raskaissa olosuhteissa ja monesti ensiarvoisen tärkeää henkisen kestävyuden ylläpitämiseksi. Tutkimukseni osoitti kuinka jatkuva ja tiivis yhteydenpito kirjeitse liitti rintaman ja kotirintaman yhteen näiden välissä olevasta etäisyydestä huolimatta.

Sonja Hagelstam

Väitöskirja rintaman ja kotirintaman välisestä kirjeenvaihdosta

Sotavuosina koko kansa kirjoitti kirjeitä. Kirjeitä kirjoittivat myös sellaiset henkilöt, jotka eivät aikaisemmin juurikaan olleet tarttuneet kynään. Kuvassa olevista kirjeistä näkyy selvästi, että kirjoittaja ennen jatkosotaa tuskin oli kirjoittanut kovinkaan paljon. Käsiälä on kehittymätön ja itse teksti sisältää paljon puutteita. Hänen kirjeensä sodan loppupuolelta kertovat kuitenkin, että hän oli kehittynyt kirjeenkirjoittajana paljon. Käsiälästä oli tullut lennokasta ja vaikka kieli ei vieläkään ollut virheetöntä, oli hän kuitenkin ilmaisultaan selvästi tottuneempi kirjoittamaan.

SA-Kuva

Turun Sotaveteraanisoittajat vetävät konserteissaan salit täyteen. Kuva Naantalista syksyltä 2014.

Kultaa ja hopeaa -levy sai hyvän vastaanoton

Muistoja menneiltä vuosilta

Kun turkulaiset sotaveteraanit perustivat orkesterimme 22 vuotta sitten, yhtenä tärkeänä tavoitteena oli säilyttää musiikillista veteraaniperinnettä. Sotavuosina musiikki omalta osaltaan viihdytti, mutta toi myös lohtua ja iloa koviin rintamaoloihin samoin kuin koteihin kautta maan. Turun Sotaveteraanisoittajat palauttaa näitä melodioita niin sotavuodet kokeneiden kuin nuorempienkin sukupolvien mieliin esiintyessään Turussa ja muualla maakunnassa. Myös äänitallenteet ovat perinteen säilyttämisessä tärkeitä. Viime marraskuussa orkesterilta valmistui järjestyksessä jo kolmas äänite, joka edeltäjiensä tapaan sai hyvän vastaanoton.

Ensimmäinen CD-levy tehtiin kapellimestari Toivo Länsirovan joh-

dolla vuonna 2000, toinen, nimeltään ”Kirje sieltä jostakin” syntyi dir.mus. Reijo Aholan ohjauksessa vuonna 2006. Molemmat levyt ovat jo loppuneet varastosta. Uusin levy, ”Kultaa ja hopeaa” tuotettiin sekin orkesterin johtajan, Reijo Aholan johdolla.

Suomen Yleisradion lähetykset, erityisesti aikansa suosituimpiin radio-ohjelmiin kuuluneet Asemiesilat tekivät tutuiksi sävelmät, joita esitettiin myös viihdytyskiertueitten ohjelmistoissa. Suosituita olivat viikosarjat ja nuotit, joita hankittiin innokkaasti. Kotimaisten säveltäjien ja sanoittajien tuotantoa täydensi kansainvälinen tarjonta, johon erityisesti suosittujen elokuvien musiikki antoi oman osansa. Joillakin oli asemasodan aikaan mukanaan jokin

soitin. Muusikko sai nopeasti ympärilleen kiittollisen kuulijakunnan.

Musiikki on monille elinikäinen harrastus. Monet Niinpä monet Turun Sotaveteraanisoittajien perustajajäsenistä soittivat sodan jälkeen erilaisissa kokoonpanoissa, jolloin heille tulivat tutuiksi myös uudet, suosittu melodiat, joista levyille otettiin mukaan joitakin esimerkkejä.

Uudet soittajat tervetulleita

Jatkosodan päättymisestä oli viime vuonna kulunut 70 vuotta. Veteraanisoittajien kolmas äänite tehtiin myös tuon merkkipäivän kunniaksi. Levyllä kuullaan suosittuja koti- ja ulkomaisten säveltäjien töitä. Ohjelmistomme kehittämisessä olemme saaneet arvokasta apua alan ammatilaiselta, dir.mus. Urpo Laaksoselta,

Kultaa ja hopeaa –levyn kansi ja sisältö.

jonka sovitustyön jälki on kuultavissa useimmissa tämän levyn kappaleissa.

Levy on myynnissä Turun sotaveteraanit ry:n toimistossa Läntisellä kadulla, ja konserttien yhteydessä

löytyy myös levyn myyntipöytä. Orkesterin kokoonpano on monipuolistunut, kun mukaan on tullut uusia soittajia, jotka ovat omilla instrumenteillaan monipuolistaneet orkesterin sointia. Yhteystietoja saa Turun Sotaveteraanien toimistosta tai

ottamalla yhteyttä suoraan johonkin orkesterin jäseneseen.

Tuomo Paasi

Turun Sotaveteraanisoittajat

Radion ase-miesilloissa ja viihdytyskier-tueilla esitet-tyjen laulujen sanat painet-tiin Propagan-da-aseveljet ry:n julkaise-miin Aseveikko –vihkosiin, joi-ta ostettiin ko-teihin ja rinta-malle miesten mukaan. Pai-noksia otettiin suuret määrät.

**SYNTYNYT
ASIAKKaidEN
OMISTAMAKSI.**

OP-Pohjola syntyi reilut sata vuotta sitten asiakkaiden omistamaksi – ja sellaisena se myös säilyy. Asiakasomistajuus on nyt vähintäänkin yhtä merkityksellistä kuin silloin aikoinaan. Tänään lähes joka kolmas suomalainen on omistajamme. Yhdessä toimien edistämme suomalaisten taloudellista menestystä, hyvinvointia ja turvallisuutta. Kaikki asiakasomistajan edut näet osoitteessa op.fi

Yhdessä hyvä tulee.

OP Turun Seutu

VELJESVIESTI

Turun Sotaveteraanit Ry:n jäsenlehti
Vastaava toimittaja: Pekka Paatero
Päätoimittaja: Aimo Forsell
Puh. 050 463 5501
Toimittaja: Osmo Suominen

Toimisto
Läntinen Pitkäkatu 37, 20100 Turku
Puh. (02) 251 6870 tai (02) 233 2514